

The image features a close-up of a hand holding a ripe red apple with some yellow-green streaks. The hand is wearing a light-colored, textured glove. Green leaves are visible around the apple. On the right side of the image, there is a vertical bar with five distinct color segments: light green, teal, orange, bright blue, and magenta. Overlaid on the left side of this bar is the text 'PRACHTPLEK' in large, white, sans-serif capital letters. Below it, the word 'IN' is in a smaller font, followed by 'PASSART' in large, white, sans-serif capital letters.

PRACHTPLEK IN PASSART

Ideeën voor tijdelijke herbestemming
van vrijgekomen gebieden in Heerlen

PRACHTPLEK IN PASSART

Ideeën voor tijdelijke herbestemming
van vrijgekomen gebieden in Heerlen

INHOUD

		Voorwoord	p. 3
		De opgave	p. 4
I		BEWONERSRAADPLEGING	p. 6
2		SUMMER SCHOOL	p. 12
3		BATTLE OF CONCEPTS	p. 20

Dit inspiratieboekje is een uitgave in het kader van het project 'Samen werken aan een beter Passart' van gemeente Heerlen, Politie Limburg Zuid, Alcander en Woonpunt.

Dit inspiratieboekje is tot stand gekomen in opdracht van de gemeente Heerlen in samenwerking met InnovatieNetwerk.

VOORWOORD

Heerlenaren zijn trots op hun buurt en wonen er graag. Dat moet, ondanks de huidige krimp van de bevolking, zo blijven. Door de krimp zullen er meer open plekken ontstaan in de stad. De gemeente Heerlen wil samen met bewoners en belangenorganisaties deze plekken op een dusdanige manier inrichten dat ze er ook in de toekomst voor zorgen dat mensen trots blijven op hun buurt!

Heerlen heeft veel groengebieden. Toekomstige open plekken kunnen ook gedeeltelijk groen worden ingericht. Ook in de wijk Passart zijn open plekken ontstaan als gevolg krimp. Passart is door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties benoemd in het kader van de 40+ wijkenaanpak, waarvoor de gemeente Heerlen een Buurtactieplan heeft opgesteld. Graag wil de gemeente deze (toekomstige) open plekken op een innovatieve wijze inrichten. Belangrijk bij de toekomstige inrichting is dat er nieuwe dynamiek ontstaat. Nieuwe dynamiek op het gebied van economie, maar ook nieuwe dynamiek tussen bewoners.

Daarnaast is het belangrijk dat ervaring wordt opgedaan met wat ook wel genoemd wordt 'Tijdelijk Anders Bestemmen', als een nieuwe manier van kijken en doen in onze planologie. Met dat uitdagende toekomstbeeld opent zich een heel nieuw scala van mogelijkheden en kansen voor gebieden in Nederland. Gebieden waarvan we nog niet weten hoe we ze willen benutten in de verre toekomst. Denken in tijdelijk andere bestemmingen introduceert flexibiliteit en duurzaamheid bij de inrichting van niet alleen Heerlen, maar van plaatsen in geheel Nederland.

Samen met InnovatieNetwerk heeft de gemeente Heerlen een Battle of Concepts georganiseerd. De opdracht luidde: 'Bedenk een tijdelijk initiatief om in een krimpwijk een betere leefomgeving te creëren'. Veel Young Professionals en studenten droegen creatieve ideeën aan. Sommige ideeën zijn mogelijk ook te kopiëren naar open plekken elders die ontstaan als gevolg van krimp. De verwachting is namelijk dat vele steden in de toekomst te maken krijgen met krimp van de bevolking.

Ook is de bewoners van Passart gevraagd naar hun ideeën voor de nieuwe invulling van open plekken in hun wijk, en is een groep studenten op verkenning gegaan naar kansrijke mogelijkheden.

We waren blij verrast door het aantal en de originaliteit van alle bijdragen. Blader door het boekje heen en laat u inspireren. Hopelijk geeft het ook u ideeën voor tijdelijke inrichtingen van open ruimte.

Mevr. R. de Wit
Wethouder gemeente Heerlen

Dr. G. Vos
Directeur InnovatieNetwerk



Foto: Philip Driessen, Maastricht

DE OPGAVE

In de wijk Passart, tussen de Laurierstraat en de Akerstraat Noord, zijn drie flats gesloopt. Hierdoor is een terrein van drie hectare vrijgekomen. Dit terrein ligt in de buurt van twee basisscholen, een sporthal en een buurthuis. De lege plek biedt volop kansen om nieuwe functies aan de buurt toe te voegen.

Op dit moment zijn er nog een speeltuin, een voetbalveldje en een hangplek in gebruik. Een deel van het vrijgekomen terrein is het afgelopen jaar ingezaaid met graan en bloemen. Het gaf de buurt een vrolijke aanblik. Voor de komende acht jaar liggen

de mogelijkheden voor de herbestemming van het terrein nog open. De gemeente is actief op zoek gegaan naar goede ideeën hiervoor. Ze formuleerde de volgende opgave:

“Welke mogelijkheden zijn denkbaar voor de tijdelijke inrichting van de vrijgekomen ruimte in Passart, die ten goede komen aan de leefbaarheid van de wijk?”

Iedereen, bewoners van Heerlen of van elders, was welkom om met ideeën te komen. Dit boekje laat de oogst van de zoektocht zien.



Foto's: Saskia Bottenberg



1.

BEWONERS-
RAADPLEGING



handentrainingsplek
fruitbomen
jeu de boulesbaan
podium voor muziekoptredens

een kop koffie kunnen drinken
podium voor muziekoptredens
fruitbomen
vaste barbecueplek
jeu de boulesbaan

DE VERBEELDING VAN WENSEN

‘Hoe wilt u graag dat deze plek eruit komt te zien tot 2020?’, vroeg de gemeente in de lente van 2011 aan de bewoners van Passart. De vrijgekomen ruimte is immers hun directe buitenruimte, die ze volop gebruiken en waar sommigen van hen ook op uitkijken. Dat maakt een bewonersraadpleging tot een belangrijke eerste stap bij het verzamelen van ideeën voor een nieuwe tijdelijke bestemming.

Tijdens een speciale inloophmiddag kon iedereen zijn ideeën en wensen kenbaar maken. Om een indruk te geven van wat er zoal mogelijk is, was een serie foto's beschikbaar. Bewoners konden aangeven bij welke foto's ze echt een positief gevoel kregen. Dat leverde een mooie collage van beelden op, waarop vooral veel groen, leuke gezamenlijke activiteiten en de aanwezigheid van dieren en kunstwerken te zien zijn.

De aanwezige bewoners dachten ook in kleine groepjes na over hele concrete voorstellen. Een greep daaruit:

- Een inrichting als park, goed toegankelijk, met apart ruimte voor kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen.
- Een plek om elkaar te ontmoeten, op het trapveld of in een ouderenhonk, tijdens activiteiten (muziekoptredens, een braderie) en bij een vaste barbecueplek.





inrichten als speeltuin met leuke speeltoestellen

hank voor ouderen

een mooi open gebied • vaste barbecueplek • glooiend grasveld • een kop koffie kunnen drinken • hank voor ouderen



fruitbomen • bomen op strategische punten

inrichten als speeltuin met leuke speeltoestellen • hondentrainingsplek • podium voor muzikoptredens • jeu de boulesbaan

- Een inrichting met fruitbomen, en met veel gras, met een waterpartij en bankjes – en de mogelijkheid een kop koffie te drinken.
- Graag aandacht voor sociale veiligheid.

De fotocollage en de geopperde ideeën vormen een mooie basis in de keuze voor de nieuwe tijdelijke inrichting van de lege ruimte in Passart.

2.

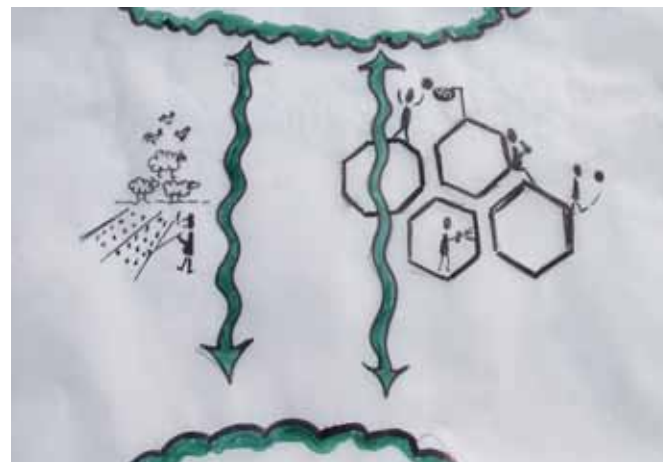
SUMMER
SCHOOL



Studenten oriënteren zich op hun opgave en maken een tocht door Heerlen (foto's: Saskia Bottenberg)



Totstandkoming ideeën: groen wordt de wijk ingetrokken, met veel ruimte voor stadslandbouw en initiatief van bewoners (Saskia Bottenberg en Mirna Edinga)



HEERLEN KRIJGT IDENTITEIT TERUG

Negen studenten van de opleidingen Landschapsarchitectuur en Stedenbouwkunde (Van Hall Larenstein en Saxion Deventer) vestigen zich eind augustus 2011 gedurende een kleine week in het Limburgse land om hun hersens te laten kraken voor de Summer School-opgave van de gemeente Heerlen. Hun opdracht: 'verzin praktische maatregelen om bij te dragen aan het benutten van krimp'. De drie hectare grond die tijdelijk is vrijgekomen in de wijk Passart staat daarin centraal. De toekomst heeft voor Heerlen echter nog veel meer in petto: naar verwachting komt over 10 tot 15 jaar 140 tot 150 hectare grond vrij. Niet mals dus, en zeker de aandacht van de Summer School waard.

Tijdens de Summer School verschenen diverse gastsprekers ten tonele. Ze daagden uit, boden nieuwe inzichten en zaaiden ook een beetje chaos in de hoofden van de deelnemers. Filosoof Govert Derix liet de studenten inzien dat ze zich niet tot de gevraagde kortetermijnoplossingen moeten beperken, maar vooral met een langetermijnvisie moeten kijken. Hou daarbij duurzaamheid goed in het oog, was zijn advies. Landschapsarchitect en kunstenaar Bruno Doedens van Stichting SleM inspireerde de studenten met zijn 'tijdelijke landschappen'. Kunst kan worden gebruikt om anders tegen een landschap aan te kijken, was zijn boodschap. Of mensen het begrijpen, is dan van ondergeschikt belang; het is essentieel of iets hen raakt of een ervaring of een verhaal vertelt. Lector Landschap Wim Timmermans probeerde de studenten te laten inzien dat krimp geen apocalyptisch verhaal is maar in feite normaal. Hij vergeleek daarvoor zichzelf met zijn jeugdfoto: 'enorm gegroeid, maar je ziet de aftakeling'. Zijn advies: benoem de toekomst, en laat

de kiemen opgroeien. Krimp is daarbij niet de belangrijkste opgave. Wijkagente Ingrid Koolen en jongerenwerker Jeffrey Waltmans, die er alles aan doen om de wijk Passart goed leefbaar te houden, deelden deze visie: het gaat niet alleen om krimp als uitdaging.

WEER TROTS OP MIJNVERLEDEN

En daarmee leek 'krimp' als hoofdpoging zijn sleutelpositie te verliezen, en verschoof de focus gedurende de week langzaam naar de problematiek van de stad zelf.

Heerlen kent een rijk mijnverleden. Hoewel het nog voortleeft in de mensen – en dat is vooral in de volksbuurten het geval – is dit verleden grotendeels weggestopt. Met het verdwijnen van de mijnbouw ontstond niet alleen veel werkloosheid, Heerlen raakte ook haar identiteit kwijt. Met die opmerkelijke bevinding weten de studenten de vinger precies op de zere plek te leggen. Eigenlijk is die identiteitscrisis te vergelijken met krimp: ook daardoor worden immers dingen weggevaagd. Maar het mijnverleden is juist iets waar de mensen trots op kunnen zijn. Daarom brengen de studenten in hun plan oude elementen en routes weer terug, door bijvoorbeeld een fietspad aan te leggen op de plaats van een oude tramlijn. Het moet het mijnverleden op straat weer zichtbaar maken.

GROEN ALS NIEUWE IDENTITEIT

Met het plan van de studenten krijgt Heerlen niet alleen haar oude identiteit terug, maar er ook een gloednieuwe identiteit bij. Een identiteit waarbij aandacht is voor krimp, en de stad nog aan leefbaarheid wint. Uitgangspunt is de constatering dat Heerlen eigenlijk een heel groene stad is. De studenten willen dat benadrukken door het landschap naar de stad te brengen. Daarbij wordt krimp niet in één keer, maar stapsgewijs aangepakt. Op strategische

plekken stellen de studenten voor bebouwing te slopen en groene elementen toe te voegen. Gebouwen kunnen ook worden gebruikt voor groen: in een flat worden op elke verdieping groene functies gecreëerd, zoals een speeltuin, sportveldje en bovenop een parkje met uitzicht. Zo raakt stad met land verweven.

STADSLANDBOUW: MEER DAN EEN PARKJE

De studenten hebben niet alleen nagedacht over het grote geheel, maar ook over de lokale kant. Zoals over jongeren die uit verveling op kleinschalig niveau de wijk overlast bezorgen. De aanpak die ze voorstellen? Sociale interactie. En door iets te laten

gebeuren in de wijk. De aanleg van een parkje alleen is dan niet voldoende. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld *local farming*. Dit soort stadslandbouw is voor een grote doelgroep toegankelijk, geeft mensen iets te doen en een goede reden om bij elkaar te komen. Bovendien betreft stadslandbouw mensen actief bij de herontwikkeling van de plek, en maakt het hen bewust van kansen voor ondernemerschap en zelfvoorziening. Vanzelfsprekend gebeurt dat op een duurzame manier: sloophout wordt gebruikt voor kassen, stenen en beton worden hergebruikt voor de aanleg van buurtbarbecues. Het motto is: samen bouwen, samen regels opstellen, samen groente telen, en samen genieten van een feestje.

Referentiebeeld (foto's: Atelier GRAS!)



VERBONDENHEID EN DUURZAAMHEID

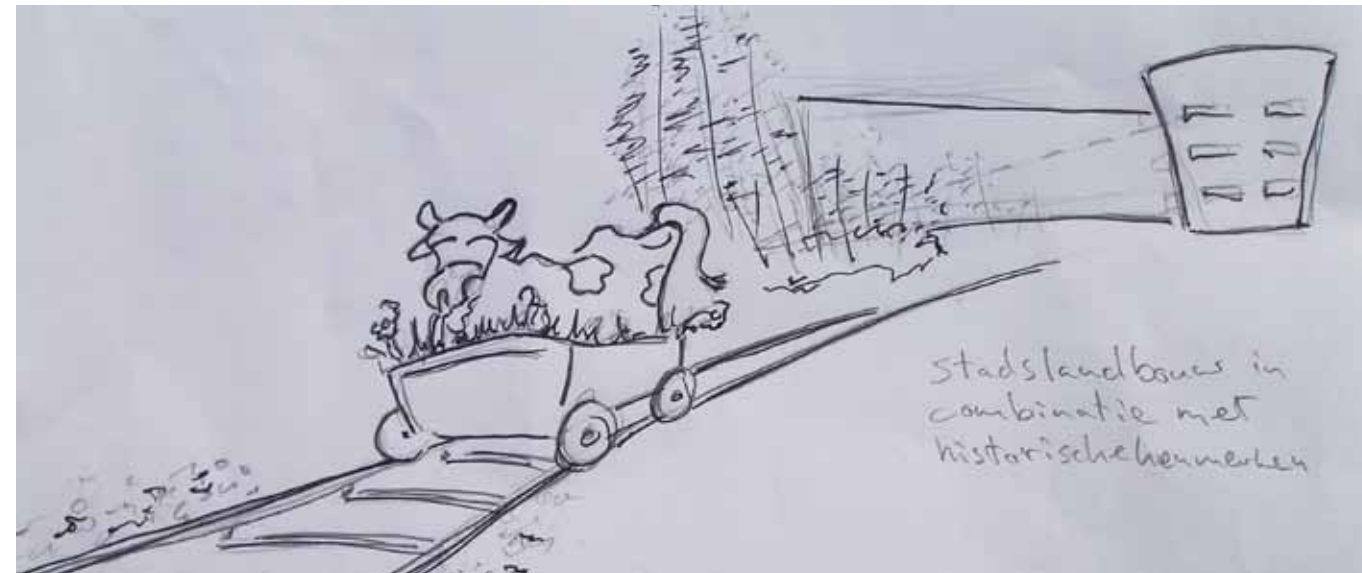
In hun plan creëren de studenten verbondenheid en eenheid door het aanleggen van een groenstructuur en in te haken op de cultuurhistorie. Ook door vormen van stadslandbouw ontstaat meer betrokkenheid, en ligt er sterke nadruk op duurzaamheid. Regio Parkstad Limburg krijgt zo een nieuw imago, en wordt een plek waar het prettig wonen, recreëren en werken is. Heerlen mag dan misschien soms worstelen met haar identiteit en, net als andere grote steden, problemen kennen, dit is ook om te zetten in iets positiefs. Misschien is dat wel het belangrijkste resultaat van de Summer School. En met hun plan hebben de studenten

niet alleen een concept weten te bedenken voor deze specifieke plek in Passart, maar één die op vele andere plekken met succes toepasbaar is.

Met dank aan Martin Woestenburg (verslaglegging Summer School), Ad Koolen en studenten Saskia Bottenberg en Freek van Riet.

Aan de Summer School namen deel: Saskia Bottenberg, Lynn van den Broek, Ludo Dings, Josyanne van der Donk, Jaap Duenk, Mirna Edinga, Freek van Riet, Yokal Sandoval van Boeckel en Sijmen Weesie.
Begeleiding: Ad Koolen en Jan Roozenbeek (Hogeschool Van Hall Larenstein).

De studenten combineren het mijnverleden van Heerlen met local farming en groen en duurzaamheid (schets: Freek van Riet).



Het resultaat van de Summer School: In hun definitieve plan besteden de studenten in het bijzonder aandacht aan het brengen van groen naar de wijk – tot in de gebouwen –, hergebruik van materialen, duurzaamheid, stadslandbouw en het betrekken van jongeren (montage: Sijmen Weesie).



3.

BATTLE OF
CONCEPTS



Bron: iStockphoto / aluxum

VERRASSEDE INITIATIEVEN VAN JONGE CREATIEVELINGEN



Met het vrijkomen van de grond in Passart staat de gemeente Heerlen voor een interessante uitdaging. Er liggen enorme kansen om iets bijzonders neer te zetten waar alle betrokkenen van profiteren – een kans die het waard is er het maximale uit te halen. Maar creatief denken om met de best passende oplossing te komen, is makkelijker gezegd dan gedaan. Daarom besloot de gemeente Heerlen eind augustus 2011 de denkkraft van jonge, creatieve mensen aan te wenden. In de vorm van een Battle of Concepts werden studenten en Young Professionals uitgedaagd zich over het vraagstuk te buigen en hun beste, meest verrassende initiatief uit te werken. Zij kregen daarbij drie belangrijke richtlijnen mee:

- 1) De bestemming moet een bijdrage leveren aan de verbetering van de leefomgeving in Passart.
- 2) De bestemming moet passen bij het gebied en haar bewoners.
- 3) De bestemming moet op eigen kracht kunnen draaien, zodat in acht jaar tijd financieel quitte wordt gespeeld.

De Battle of Concepts heeft geresulteerd in 31 verschillende initiatieven, die in de hierop volgende pagina's worden beschreven. De acht meest bijzondere, innovatieve concepten krijgen extra aandacht. Laat u verrassen en inspireren!

I ● BOMEN GROEIEN, MENSEN BLOEIEN

Een bloeiende boomgaard, daarvan kunnen bewoners de vruchten plukken! De boomgaard biedt de buurt een groene plek waar het goed toeven is. Mensen komen hier samen en kunnen er lekker ontspannen. De fruitbomen groeien, de wijk groeit met ze mee. Zo wordt met de jaren de kwaliteit van de leefomgeving verbeterd.

De boomgaard krijgt de vorm van een raster. Bomen in rechte rijen staan symbool voor structuur; structuur die de wijk goed kan gebruiken. De (hoogstam)bomen krijgen voldoende ruimte zodat de plek licht en prettig blijft. Omdat hun kruinen zich uitstrekken tot boven de zichtlijn van bezoekers, kunnen zij het hele gebied overzien.

Het trapveldje, de chatbox en de speeltuintjes blijven behouden. Ze zijn een toevoeging aan de boomgaard en sparen onnodige sloopkosten uit. Het zicht op de chatbox en het trapveld worden vrij gehouden van bomen, zodat de veiligheid gewaarborgd blijft.

Ook de *footprints* van de gesloopte flats blijven zichtbaar: daar komen geen bomen te staan. Deze vlakken kunnen worden ingezaaid met zonnebloemen of graan. De school krijgt er een moestuin. De boomgaard zal de footprints langzaam gaan overwoekeren. Het laat zien dat het oude plaatsmaakt voor het nieuwe, en dat Passart op weg is naar een betere toekomst.

De basisschool, het buurthuis en/of buurtbewoners richten een stichting op die zich over de boomgaard gaat ontfemen. Deze

stichting zoekt contact met een boomkwekerij uit de buurt van Heerlen die de fruit- en notenbomen wil gaan kweken. *Fans* van de boomgaard kunnen voor €30 per jaar een boom adopteren. Daarvoor mogen ze jaarlijks fruit van hun eigen boom plukken en meedoen aan activiteiten in en rond de gaard. Denk aan een boomplantdag, een snoeidag en een oogstfeest.

Met de opbrengsten van de adoptie wordt voorzien in het onderhoud van de boomgaard. Wat overblijft gaat naar andere initiatieven in de wijk, zoals een wandelpad of boomhutten voor



Foto: Eljee Bergwerff

kinderen, extra groen, kunst, of een sportplek. Zo groeit het plangebied in acht jaar tijd steeds verder uit, met de wensen van de bewoners als drijvende kracht.

De verzorging van de fruitbomen is een delicate kwestie en blijft daarom in handen van de kwekerij. De buurt gaat wel actief een handje meehelpen: bewoners en de school kunnen helpen om activiteiten te organiseren. Ook kan een werkervaringsproject worden opgezet, waar mensen met afstand tot de arbeidsmarkt een opleidingsplek tot boomgaardarbeider vinden.

Kinderen kunnen heerlijk spelen tussen de bomen en meteen iets leren over de natuur. Daar zorgt ook de schoolmoestuin voor:

leerlingen leren over planten en groenten, maken plezier en plukken letterlijk de vruchten van hun eigen inzet.

Niet alleen bewoners profiteren van de boomgaard, ook de kwekerij vaart wel bij het initiatief. Ze draagt bij aan een mooi en nuttig project en kan bovendien na acht jaar de bomen met winst verkopen. De overige elementen in en rond de boomgaard zijn gemaakt van zoveel mogelijk herbruikbare of hergebruikte materialen. Ook die kunnen na acht jaar elders een plek krijgen of worden doorverkocht.



2 ● BOOM

Fruitbomen groeien, bloeien en geven vruchten. Ze zijn hét symbool voor de ontwikkeling in het leven. Met de aanleg van een mooie boomgaard vol appelbomen, gaat Passart een bloeiende tijd tegemoet.

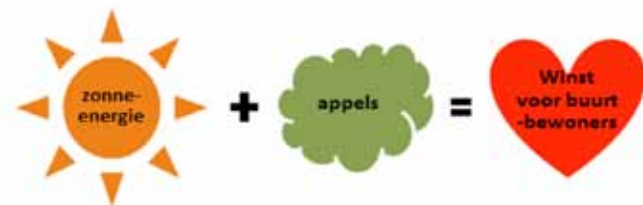
Appelbomen zijn makkelijk in het onderhoud en leveren veel oogst. Door ze in nette rijen te zetten, blijft het zicht en daarmee de veiligheid groot. De appelbomen worden gekocht bij een appelboer: bomen die geen maximale oogst meer geven en in Passart een tweede leven tegemoet gaan. Ze zijn goedkoop, lekker robuust en geven meteen appels. Als tegenprestatie mag de boer als eerste appels afnemen. Na acht jaar worden de bomen overgeplaatst naar tuinen van particulieren of verkocht als hout voor de open haard.

Aan de rand van de rijen appelbomen komen zonnepalen: palen met zonnepanelen in de vorm van bladeren. Ze steken boven de appelbomen uit, zodat ze maximaal licht vangen en de bomen niet hinderen in hun groei. Ledlampjes onder de bladeren zorgen voor verlichting. Deze bomen worden gehuurd



via een zonnepaneelleasebedrijf. Op die manier zijn er geen aanschaf- en onderhoudskosten. Ze leveren voldoende duurzame energie voor hun huur plus een beetje winst.

Mensen, vooral kinderen, worden zoveel mogelijk bij de boomgaard betrokken. Elke kind dat voor het eerst naar de basisschool gaat, krijgt een appelboom in adoptie. Op een vrolijk, zelf versierd naambordje prijkt de naam van de trotse eigenaar. Dit geeft 'sociale bescherming': nu de boom gekoppeld is aan een kind,



wordt vandalisme minder aantrekkelijk. Ook de zonnepalen krijgen een adoptieouder. Dit zijn de ouders uit de buurt die 75 jaar worden.

Eens per jaar organiseert de basisschool een groot appeloogstfeest. Iedereen mag komen plukken. De opbrengsten gaan naar de school. Ook vinden er meerdere plukavonden plaats. Jongeren uit de buurt plukken appels voor een boer en verdienen zo een zakcentje bij.

Jongeren kunnen ook helpen met dunnen, plukken en snoeien van de bomen. Verder zijn ze vrij om hun gang te gaan in de chatbox en op het trapveldje. De ingang van dit deel is goed zichtbaar en toegankelijk voor auto's.

Voor ouders is er een tuinhuisje waar ze elkaar kunnen ontmoeten. In de winter wordt het tuinhuis verwarmd door de zonnepanelen op dak. Omdat het gebouw gemaakt wordt van aluminium en stevig plexiglas, is deze vandalismebestendig en na vijf jaar weer makkelijk af te breken.

Kinderen kunnen in de boomgaard spelen, en komen in aanraking met natuur. Ook hebben ze baat bij het hebben van verantwoordelijkheid. Daarnaast biedt de boomgaard een rustige, groene plek waar mensen kunnen wandelen of een boek lezen. Het oogstfeest



zorgt voor sociale verbinding. In de boomgaard gebeuren het hele jaar door nieuwe dingen. Door samen te zorgen voor en te genieten van de bomen, wordt op een duurzame manier gewerkt aan een betere en veiligere leefomgeving.

Concept BOOM is voor iedereen



Baby



Schoolkind



Jongere



Adolescent



Volwassene



Oudere

3 ● HET KOOKCAFÉ

Koken is hip! En koken is een sociale gebeurtenis bij uitstek. Een tijdelijk Kookcafé op de locatie brengt bewoners van Passart en andere wijken bijeen – net als in Engeland succesvol gebeurt via de restaurantketen Fifteen van Jamie Oliver.

Een keuken met eetgedeelte en een terras vormen de basis. Er omheen komt een flinke groentetuin die het Kookcafé voorziet van groenten, fruit en kruiden van eigen grond. Op een aanpalende miniboerderij kunnen de eieren vers worden geraapt,

de koeien direct gemolken. Het Kookcafé leent zich ook uitstekend voor educatieve doelen. Samen met basisscholen kunnen de mensen van het Kookcafé lessen voorbereiden waarin scholieren leren samenwerken, leren koken en ontdekken waar hun eten vandaan komt.

Naast het café komt een speeltuin waar kinderen kunnen knuffelen met dieren en lekker hun energie kwijt kunnen. Op het jongerenplein, iets verderop, mogen jongeren hun gang gaan met een chatbox, trapveld en skatebaan. Harde materialen, zoals steen en beton, en hekken beschermen het geheel tegen vandalisme.

Voor de financiering van het Kookcafé wordt een grootse reclame-campagne opgezet. Het begint met aandacht in het nieuws-

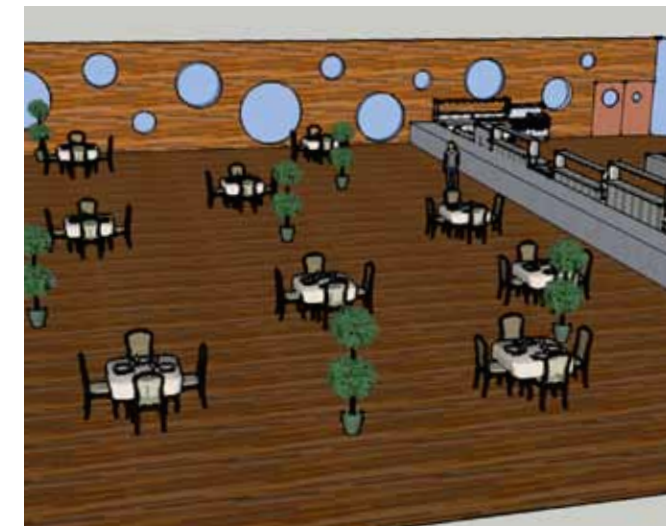
programma Hart van Nederland. Die zet het initiatief voor het Kookcafé in de landelijke publiciteit. Dit maakt het voor bedrijven, aannemers en architecten aantrekkelijk om te helpen het plan werkelijkheid te maken – en ook na acht jaar weer netjes op te ruimen. Ook komt er geld binnen door het Kookcafé een restaurant-/horecafunctie te geven.

Aan de kostenkant valt er te besparen door kritisch naar de materiaalkeuze te kijken: sloophout is goedkoop en ziet er leuk uit. Zand voor in het speelgedeelte kan vaak gratis worden afgehaald. Ook zijn het vooral vrijwilligers uit de buurt die het werk gaan

doen. Mensen zonder betaald werk hoeven niet thuis te zitten, maar kunnen hier nuttig bezig zijn en nieuwe contacten opdoen. Een andere mogelijkheid is om Bureau Halt in te schakelen. Jongeren die in aanraking zijn geweest met de politie zijn welkom om, in plaats van onkruid te wieden, aan de slag te gaan in het Kookcafé van hun eigen buurt. Voor de jongeren een minder vervelende klus, terwijl ze toch een bijdrage leveren aan de maatschappij.



Bron: de Nationale Beeldbank / Erik Honig



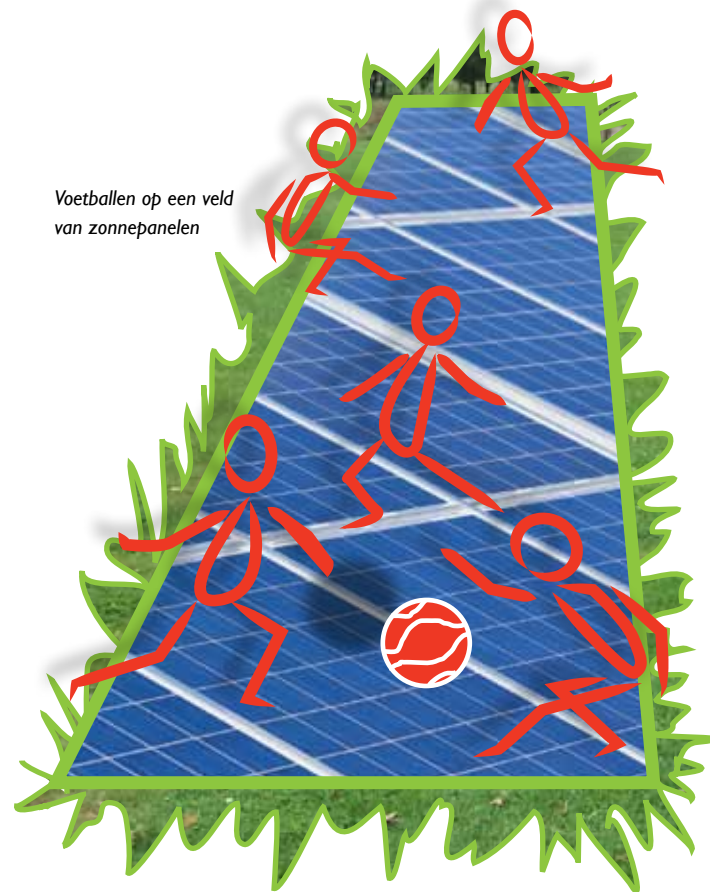
4 ● NIEUWE ENERGIE VOOR PASSART!

Passart ligt van oudsher in een mijngebied. Het thema 'energie' krijgt daarom een hoofdrol. Vanzelfsprekend gaat het daarbij om schone en duurzame energie, die op verschillende wijzen opgewekt gaat worden. Uitgangspunt daarbij zijn de wensen van alle bewoners.

Jongeren in de wijk zouden het liefst een trapveldje en hangplek hebben. Daarom wordt er een veld van zonnepanelen aangelegd. Dit veld wordt afgedekt met een glasplaat om de panelen te beschermen tegen beschadiging en diefstal. Het resultaat: een mooie, egale oppervlakte waarop jongeren kunnen lopen en een balletje trappen. Omdat er energie wordt opgewekt, bewijst het veld ook zijn nut als er niemand aanwezig is – toch vaak een groot deel van de tijd. Dug-outs aan de randen van het trapveldje met zonnepanelen op het dak, doen dienst als chatbox. Ook de dug-outs zijn van glas; jongeren staan er zo lekker droog én er is goed toezicht mogelijk.

Mensen in Passart willen elkaar graag ontmoeten. In andere landen gebeurt dat vaak rond het spelen van spellen in de openbare ruimte. Denk maar aan het beroemde Jeu de Boules in Frankrijk. In Passart valt de keuze op simpele bordspellen. In het gebied komen glastafels met (vaste) glazen poefjes, die ook met zonnepanelen bedekt zijn. Op de tafelbladen zijn verschillende bordspellen, zoals Risk, Monopoly en een schaakspel afgebeeld. Alleen nog even eigen spelstukken meenemen, en spelen maar met je buurtbewoners!

Voetballen op een veld van zonnepanelen



Voor de basisschoolkinderen wordt een grasveld met wat laag struikgewas aangelegd. Dat oogt mooi natuurlijk en het open karakter van de plek blijft behouden. Op het gras kunnen kinderen lekker buiten spelen en ravotten. Ook komen daar verschillende 'kunstwerken' te staan, in een bonte verzameling aan vormen en kleuren. Ze komen tegemoet aan de behoefte om te sporten, aan kunst en aan vrolijkheid. Elk kunstwerk heeft een onderdeel dat kan bewegen. Kinderen kunnen lopen op een loopband, aan een slinger draaien, duwen, trekken of wipwappen. Door aan elke beweging weerstand te koppelen, wekken ze met iedere beweging elektrische energie op.

Van dit duurzame idee profiteren bewoners en gemeente ook financieel. Opgewekte energie wordt verkocht aan een energieleverancier. Tachtig procent van de opbrengsten gaat naar gemeente, want die heeft immers ook geïnvesteerd; de andere twintig procent zien bewoners terug op hun jaarlijkse afrekening. Dit financiële voordeeltje maakt hen sterker betrokken en leidt wellicht tot andere, nog betere initiatieven. Ook verkleint het de kans op vernieling. De combinatie van groen en glas geeft de plek een moderne, open en frisse uitstraling. Bovendien krijgen bewoners weer binding met de geschiedenis van hun eigen woongebied: de mijnen.

Kinderen wekken energie op (foto: iStockphoto / Enrico Fianchini)

5 ● SOCIAL MARKET

Ieder mens heeft de wereld wat te bieden. Met de Social Market gaan bewoners van Passart dat zelf ervaren. Op deze informele en culturele marktplaats komen mensen samen om huisgemaakte producten en spullen te verkopen. Een mooi concept, waarbij buurtbewoners alle ruimte krijgen om met elkaar in contact te komen. Daarbij geeft het mensen het gevoel dat ze zelf hun sociaal-economische situatie een boost kunnen geven.

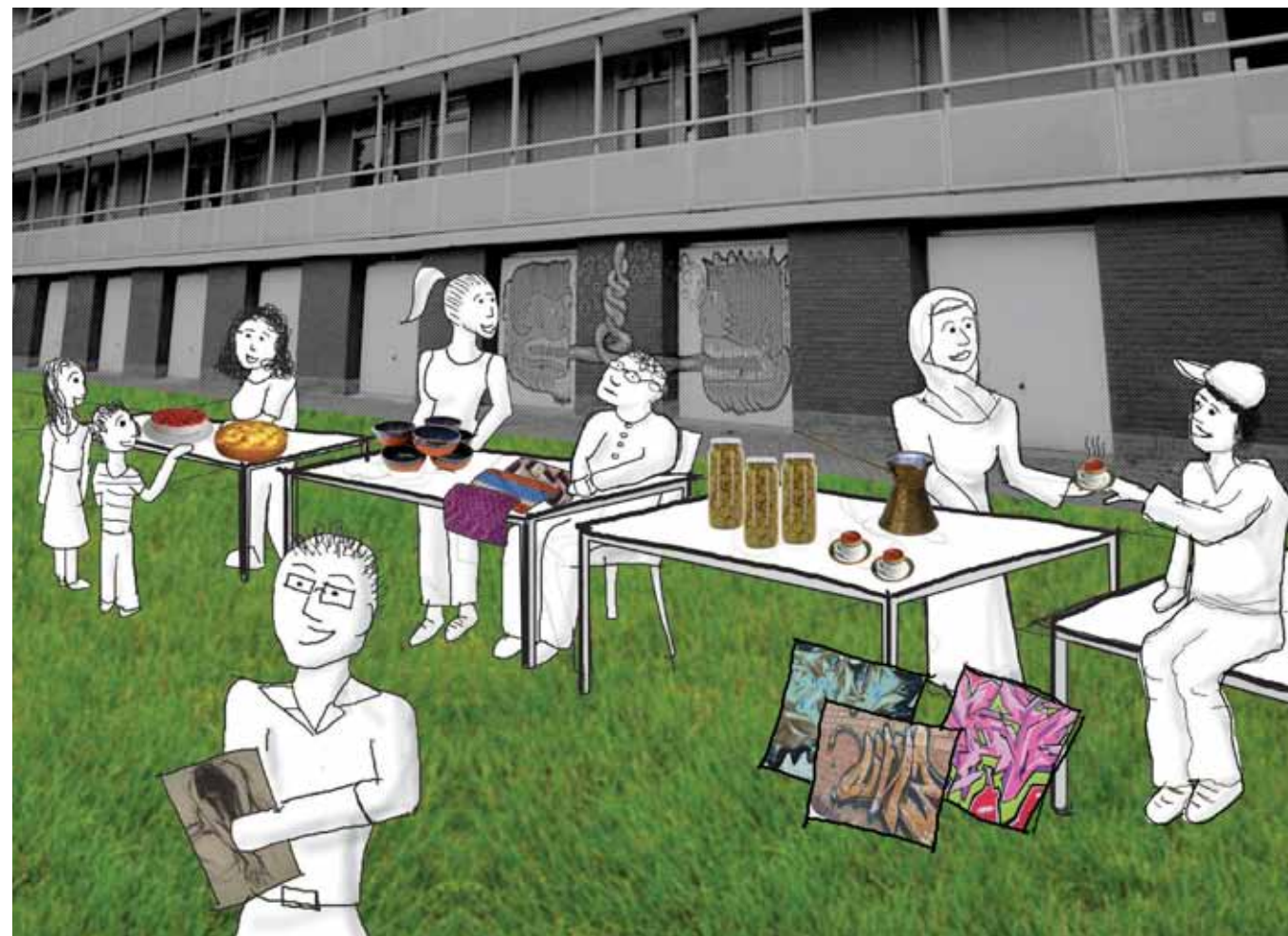
Het Social Market-concept stoelt op twee aannames:

1. Iemand kan zich veiliger voelen in een gemeenschap of wijk als er meer contacten zijn met burens en andere buurtgenoten;
2. Veel mensen zoeken naar manieren om hun sociaal-economische situatie te verbeteren, maar weten niet altijd goed waar te beginnen.

Pogingen van buitenaf om bewoners bij elkaar te brengen – denk aan het organiseren van straatfeesten – leiden zelden tot succes. Het voelt kunstmatig en een intrinsiek doel ontbreekt. Met de Social Market wordt een manier gevonden om mensen op een meer natuurlijke en ongedwongen manier bij elkaar te brengen. Ook geeft het buurtbewoners meteen stof tot gesprek. Want: handel is iets van alle culturen en alle leeftijden, en iedereen heeft wel iets te bieden. De één maakt graag producten uit eigen land of kan goed tekenen, de ander houdt van breien of wil wat van zijn eigen meubilair kwijt. Hoewel de markt niet voldoende zal opbrengen om in een inkomen te voorzien, kan het mensen het gevoel geven dat ze iets kunnen betekenen en dat ze iets kunnen bereiken.



De markt wordt eens per maand gehouden. Mensen zijn vaak druk met eigen verplichtingen, maar bovenal blijft het concept op deze manier speciaal en dus aantrekkelijk om op af te komen. De markt kan permanent worden opgebouwd of het materiaal kan telkens opnieuw worden gehuurd. Die laatste oplossing is aantrekkelijk, want het vergt lage investeringskosten. Ook is er geen kans op vandalisme en kan de locatie na acht jaar kosteloos weer worden vrijgemaakt. De materiaalhuur brengt natuurlijk wel steeds kosten met zich mee. Om het project zelffinancierend te maken, zullen bewoners zelf een bijdrage gaan leveren. Door hen de mogelijkheid te geven een eigen tafel mee te nemen, en materiaal aan te bieden voor elk budget, kunnen bewoners tegemoet worden gekomen.



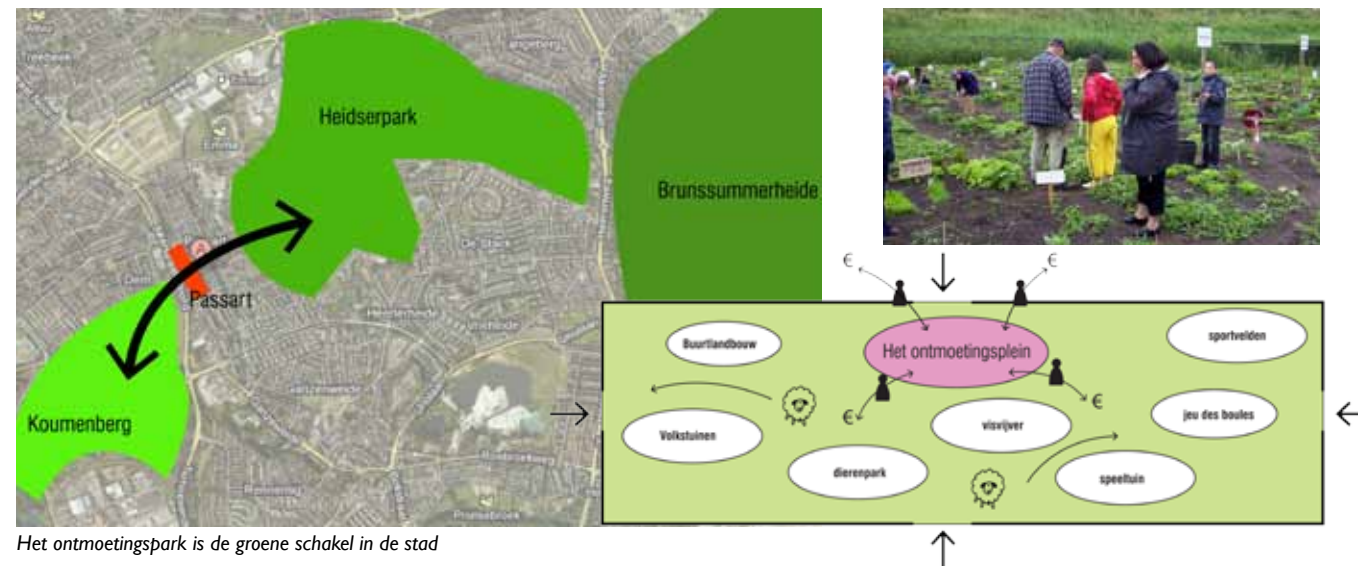
6 ● HET ONTMOETINGSPARK

Het ontmoetingspark wordt de schakel tussen de groene zones in de stad. Met aan de ene zijde de Brunssummerheide en het Heiderpark en aan de andere kant het landelijke groen van de Koumenberg, ontstaat één groene loper. In deze duurzame omgeving staan enkele nul-energiewoningen. Het ontmoetingspark van Passart vormt het middelpunt, met activiteiten voor iedereen.

Het ontmoetingspark wordt ingekleurd door een ontmoetingsplein en verschillende 'thema-weides'. Alles ligt goed in elkaars zicht, zodat de sociale controle wordt bevorderd. Het park is vanaf de straat zichtbaar door lage heggen en vier brede toegangen.

Door het hele park komen kersenbomen en appelbomen te staan. Schapen lopen vrij rond (behalve in de thema-weides) en houden het groen kort. Een wandeling tussen de dieren werkt rustgevend. Hun aanwezigheid voorkomt ook ongewenst gedrag.

Het centrale ontmoetingsplein is de motor van het park. Hier ontmoeten mensen elkaar en gaan ze activiteiten organiseren. Het gebouw biedt onderdak aan een kiosk voor een hapje en een drankje, een chatbox, een workshopruimte en ruimte voor opslag. In het 'Heitje voor een karweitje-loket' bieden bewoners hun klusjes aan. Mensen zonder werk kunnen zo voor het park en zichzelf wat bijverdienen. Op deze manier leren bewoners elkaar kennen en gaan ze samenwerken.



Het ontmoetingspark is de groene schakel in de stad

In de themaweides 'buurtlandbouw' en 'volkstuinten' verbouwen mensen hun eigen groenten, fruit en kruiden, die ze op het ontmoetingsplein kunnen verkopen. Mensen besteden zo op een plezierige manier hun vrije tijd, en kinderen kunnen er leren over natuur en voedsel.

Er komt ook een visvijver. Dat is niet alleen een leuke plek om te vissen, maar bovenal een waterbuffer. Deze buffer vangt het water op van hevige regenbuien, die door klimaatverandering een steeds vaker voorkomend verschijnsel zullen zijn. De sport- en speelweides zijn voor jong en oud. Deze weides bieden ook plek voor toernooien, die de sociale cohesie in de wijk bevorderen. Op het Jeu de Boules-veld kunnen ouderen gezellig een balletje gooien. De benodigde spelattributen liggen

opgeslagen op het ontmoetingsplein en zijn in beheer bij vrijwilligers. Tot slot is er nog een dierenpark. Scholieren en vrijwilligers zorgen samen voor de dieren. Ook hiervan gaat een kalmerende werking uit.

Het geld voor de aanleg en het gebruik komt via verschillende wegen binnen: via de karweitjes, de verkoop van drankjes en materiaal en inschrijfgeld voor activiteiten. Ook wol, fruit, en landbouwproducten kunnen worden verkocht. Het gebouw op het ontmoetingsplein is gebouwd volgens het *cradle to cradle*-principe. Het is gemakkelijk op te bouwen en weer af te breken en elders opnieuw te gebruiken. De speeltuin en de chatbox zijn nu al aanwezig en worden later ook hergebruikt.

7 ● PASSART: DE DOE-HET-ZELF-WIJK

Samenwerking is het sleutelwoord bij de 'Doe-het-zelf-wijk'. De bewoners van Passart, de gemeente, het buurthuis en de basisschool zorgen in nauwe samenwerking met elkaar voor een betere leefomgeving.

Het vrijgekomen plangebied wordt in vijf stukken gedeeld. Voor elk deelgebied worden enkele partijen uitgenodigd om mee te werken. De basisschool speelt steeds een centrale rol: het is de plek waar veel activiteiten worden georganiseerd en veel mensen makkelijk met elkaar in contact komen, en een uitgelezen plaats om informatie te verspreiden.

Eén deelgebied wordt ingevuld als parkje en natuur. Hier kunnen mensen tot rust komen en hun hond uitlaten. Er komt ook

een kinderboerderij, en er is eventueel plaats voor kunstwerken. De school krijgt de verantwoordelijkheid over de kinderboerderij. Kinderen helpen er een handje mee, en het kan onderdeel vormen van hun schoollessen. Ook andere bewoners dragen bij aan het maken van het ontwerp en aan het bekostigen en onderhouden van 'hun' park.

Het tweede deel, naast het parkje, wordt verhard. Hier kunnen kinderen spelen, en er is ruimte voor een skatepark en voor een basketbalveldje. Ook kan hier een wekelijkse markt gehouden worden, een gezellige bijeenkomst voor de buurt waarbij mensen misschien ook hun eigen marktkraam willen opzetten. Dat verhoogt de arbeidsparticipatie. Kinderen en ouders worden aangemoedigd om ook andere initiatieven te ontplooiën.



Bron: iStockphoto / Sashkinw



Bron: de Nationale Beeldbank / Barbara Houweling

De hangplek en chatbox blijven gehandhaafd in het derde deelgebied. Ze worden zelfs iets uitgebreid. Dit verbetert ook het zicht voor de politie.

Ook het trapveldje blijft behouden. Samen met een Cruyff Court, dat kinderen een goede en veilige plek geeft lekker te sporten, vormt het de invulling van het vierde stuk. De nauwe samenwerking tussen buurtbewoners, overheid, bedrijven en instellingen geeft dit deel ook een belangrijke sociale functie. De buurt kan er trots op zijn, het zorgt voor meer evenementen en activiteiten in de wijk en het gebied vormt een echte ontmoetingsplek. De sporthal, school en bewoners werken samen om de verschillende activiteiten te organiseren. De gemeente vraagt het Cruyff Court aan.

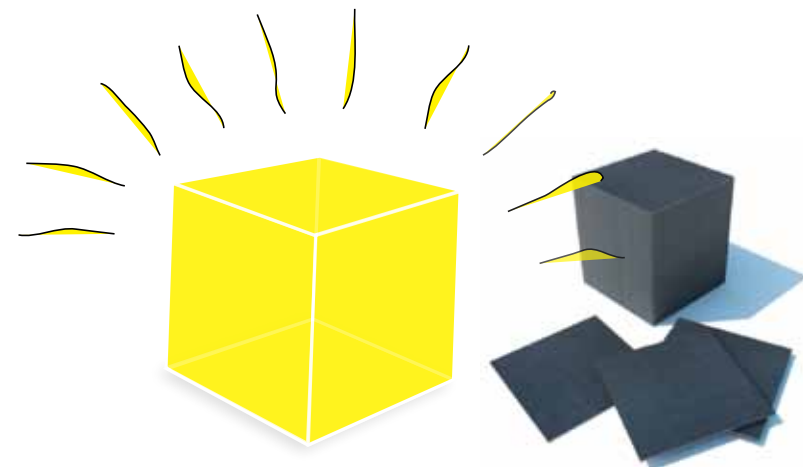
Het laatste deelgebied wordt een ruimte voor buurtverenigingen: de toneel- en muziekverenigingen bijvoorbeeld. Zij kunnen in tijdelijke noodbouwconstructies hun intrek nemen. Deze gebouwen bieden ook ruimte voor kleinschalige activiteiten van de buurt, zoals kunstlessen of een bingoavond. Vooral bewoners van middelbare en hogere leeftijd zullen dit deel gaan gebruiken, en ook de school kan een rol spelen.

De naam 'Doe-het-zelf-wijk' geeft al aan dat het gebied vooral op vrijwilligers draait. De school bekostigt een deel van de kinderboerderij. De gemeente betaalt mee aan het Cruyff Court en het trapveld, en verhuurt die eventueel aan de school. Buurtverenigingen betalen huur voor het gebruik van de gebouwen. Ook de kramen op de markt worden verhuurd.

8 ● BLANCO PLATFORM

Geef mensen hun eigen bouwblokken en laat hun creativiteit de vrije loop. Dit is de kern van het concept Blanco Platform.

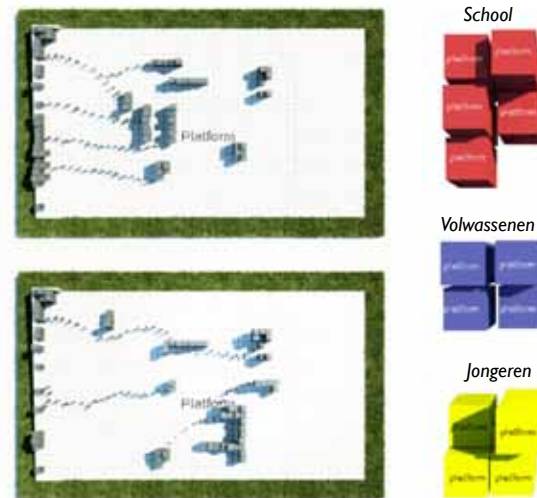
De basis is een wit veld dat iets verzonken ligt in een open landschap. Hierop komen bouwblokken te staan: gemaakt van gestapelde neopreenplaten van gerecyclede autobanden. Met deze blokken kan gebouwd worden: een stamtafel, een pannakooi, een tribune voor een filmvoorstelling of een tijdelijk leslokaal. De mogelijkheden zijn eindeloos. De bouwblokken hebben een fosforescerende toeslag, wat 's avonds een prachtig *glow in the dark* effect geeft. Zo ontstaan echte kunstwerken.



Neopreen platen met fosforiserende toeslag

Iedere doelgroep in de wijk (leerlingen van een school, jongeren, volwassenen) krijgt de beschikking over een x-aantal bouwblokken in een eigen kleur. Dit aantal staat in verhouding tot de grootte van de groep, en weerspiegelt zo de samenstelling van de wijk.

Het gebied wordt verdeeld in drie gebruikszones, waar iedere groep parallel aan elkaar zijn eigen platform bouwt. Groepen leren samenwerken en begrijpen wat een ander beweegt. Ze brengen elkaar op nieuwe ideeën. Initiatieven voor nieuwe bouwwerken ontstaan spontaan of worden verzameld via een ideeënbus bij de buurtvereniging of op school.

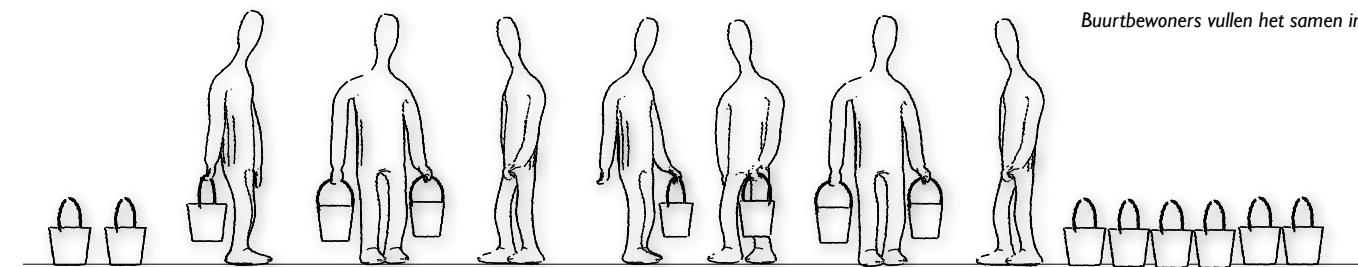


Interessant wordt het wanneer groepen samen tot initiatieven komen: die zullen bestaan uit een kleurenmix van bouwblokken. De verwachting is dat bewoners steeds vaker gaan samenwerken. De kleurenmix laat zien wat de mate van integratie binnen de wijk is.

De open structuur en goede verlichting maken het gebied overzichtelijk en vergroten de sociale controle. Al het materiaal is 'huf-terproof' en duurzaam, en kan na acht jaar worden hergebruikt.

In dit concept staat tijdelijkheid zeer centraal: wat vandaag aanwezig is, kan morgen alweer plaatsgemaakt hebben voor iets anders. Door burgers actief te betrekken bij de openbare ruimte en vooral hun eigen gang te laten gaan, krijgen ze een gevoel van trots en verantwoordelijkheid. Het gaat om hun eigen initiatief. Zolang ze niets doen, zal er ook niets gebeuren op het platform. Het is spannend, dynamisch en kan verrassende ideeën opleveren!

Het Blanco Platform vraagt een kleine investering voor de aanleg van het platform en aanschaf van de blokken. Daar staat veel tegenover, zoals verlaging van maatschappelijke kosten. Het aantal vernielingen en overlast in de wijk zal afnemen omdat het bouwen mensen enthousiast en samen verantwoordelijk maakt. Ook geeft het project een positieve impuls aan het imago van de wijk.



Passart situatie dag, overzicht



Passart situatie nacht, beeld met glow-in-the-dark neopreen platen

9 ● aMAZE: GRAANDOOFHOF IN DE STAD

Dolen in een groen veld: plattelandskinderen weten wel hoe leuk dit is. aMaze brengt dit avontuur nu ook naar de stad.

In het doolhof van een graan kunnen kinderen lekker spelen en ontdekken. Betonnen beelden verstopt tussen het groen dagen kleine kunstenaars uit om met stoepkrijt hun creativiteit te laten zien. Wanneer het graan eenmaal afsterft, komen de kunstwerken vanzelf te voorschijn. Het maakt de plek zowel zomer als winter aantrekkelijk. Op bankjes buiten het doolhof kunnen ouders elkaar ontmoeten en een oogje in het zeil houden. Oudere kinderen krijgen met een skatepark een eigen ontmoetingsplek aan de andere kant van het plein. Bloembakken fleuren het geheel op en zijn ook prima als obstakel voor skaters te gebruiken.

Bij aMaze staat samenwerken binnen én buiten de buurt centraal. Buurtbewoners zorgen voor het beheer van het doolhof en het skatepark. Ook jongeren kunnen er voor hun maatschappelijke stage hun handen uit de mouwen steken. Samen met andere clubs



kunnen op deze locatie grotere activiteiten georganiseerd worden, zoals een skatewedstrijd of een groot waterbalonnengevecht. Dit maakt aMaze ook tot een aantrekkelijk dagje uit voor mensen buiten de wijk. Het project is financieel haalbaar door goedkope (bouw)materialen te gebruiken, bezoekers om een kleine financiële bijdrage te vragen en adverteerders aan te trekken.



Bron: de Nationale Beeldbank / Evert Jan Luchies

10 ● 3 STAPPEN NAAR EEN BETROKKEN WIJK

In drie stappen naar een meer betrokken wijk, gebaseerd op een SWOT-analyse. Door te kijken naar sterke en zwakte punten van Passart (er zijn actieve bewoners en mooie voorzieningen zoals basisscholen en een sporthal, maar er is ook weinig sociale cohesie), en daarbij de kansen en bedreigingen te analyseren, is een succesvolle aanpak bedacht.

In stap één wordt een zwakte omgevormd tot een kracht. Vaak drijft onbegrip over elkaars achtergrond mensen uit elkaar, maar die verscheidenheid kan juist een verbindingsfactor worden. Zo kan voedsel mensen bijeenbrengen. In een nieuwe moestuin richten bewoners van verschillende culturen daarom hun eigen stukje grond in. Hierbij komen bestaande cultuurverschillen naar voren.



Aanvullend worden gemeenschappelijke maaltijden georganiseerd die steeds een ander etnisch tintje hebben. Zo ontstaat een gebied met verschillende geuren en kleuren. Mensen leren van elkaar en voelen zich betrokken.

Stap twee is gericht op een goede inrichting die stimuleert dat gebruikers van het gebied elkaar tegenkomen en met elkaar omgaan. De ingreep in de bestaande ruimte kan minimaal zijn; de al aanwezige elementen worden niet onnodig verplaatst. De moestuin wordt zo gepland dat deze op het zuiden ligt, goed bereikbaar en te overzien is. De ontmoetingsplek krijgt een centrale plek. Het trapveldje ligt het beste dicht bij de school.

Het derde punt sluit mooi aan bij het 'Buurtactieplan voor Passart': 'Jong geleerd'. Daarvoor wordt een Johan Cruijff Court geïntroduceerd. Sport is voor velen een fijne uitlaatklep. Via de 14 speel- en leefregels van Cruijff leren kinderen dit op een verantwoorde manier te doen. Ze leren ook om activiteiten te organiseren. De Johan Cruijff Foundation en ook de lokale sportclubs en -sterren kunnen helpen en een deel financieren.



11 ● TIJDELIJK BESTEMMEN: EEN PERMANENTE VERANDERING

Hoe bereik je met een tijdelijke actie een positief en blijvend resultaat? Zorg dan voor een sterke betrokkenheid en verantwoordelijkheid van mensen voor wie de actie is bedoeld.

Het is belangrijk vooral te kijken naar hoe betrokken wijkbewoners zijn, en daarop in te zetten. Dat leidt tot verschillende type mensen. 'De professional' is beroepsmatig verbonden met de plek en zorgt voor continuïteit en stabiliteit. 'De actieve optimist' is sterk betrokken en neemt zelf initiatieven. 'De geïnteresseerde' juicht de initiatieven toe, maar is zelf geen voortrekker. 'De voorbijganger' kijkt toe, maar handelt niet zelf. En 'de pessimist' toont geen belangstelling en heeft geen behoefte aan verandering. De verschillende typen kunnen elkaar inspireren: een 'voorbijganger' kan door het zien van mooie resultaten een 'actieve optimist' worden.

In het gebied blijven de huidige voorzieningen bestaan; de overige ruimte krijgt twee bestemmingen. Een deel voor tussentijds gebruik wordt vooral ingevuld door professionals, bijvoorbeeld basisschool of woningbouwvereniging, en is bedoeld voor basisbehoeften die de hele periode van acht jaar overbruggen. Het deel tijdelijk gebruik krijgt meerdere kavels. Hier kunnen bewoners zelf een invulling voor korte periodes aan geven: een moestuin, boomhut, plek voor kunst. Vooral actieve optimisten zullen hier een rol spelen. De korte looptijd maakt de drempel laag om mee te doen, want iemand hoeft zich niet lang vast te leggen. Het maakte het ook mogelijk goed in te spelen op veranderende behoeften in de wijk.

Deze aanpak is financieel haalbaar, omdat vooral gebruik wordt gemaakt van bestaande voorzieningen en bestrating. De betrokken professionals krijgen ruimte, maar worden gevraagd zelf hun initiatieven te realiseren.



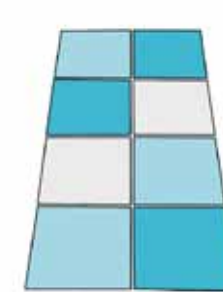
12 ● PARTICIPATIEPARK PASSART

Door bewoners op een vrijblijvende manier met elkaar in contact te brengen, ontstaat begrip en respect. In Participatiepark Passart worden functies met elkaar verweven: ze staan niet langer op zichzelf maar worden als puzzelstukjes in elkaar gepast.

Door verwante functies bij elkaar te plaatsen komen mensen makkelijk met elkaar in contact. Het hoofdpad verbindt alle functies en is de ruggengraat van zowel het ontwerp als het participatieproces.

Door de bomen een ondergrond van gras te geven, krijgt het gebied een echt parkachtig karakter. Functies die er hun plek krijgen zijn onder meer een speelplaats, moestuin, trapveldje en openluchttheater. Hagen langs het hoofdpad geven het park vorm, maar door hun zachte karakter en transparantie blijft de open verbinding tussen functies behouden. Randen blijven open, zodat geen donkere hoeken ontstaan en sociale controle mogelijk is.

Het hoofdpad wordt het grootste project. Iedereen kan meewerken. De één beschildert tegels, de ander versiert het pad met (zelfgemaakte) lampionnen, vlaggen en lichtjes. Voor de verharding kunnen tegels uit de bestaande bestrating dienen, eventueel aangevuld met restpartijen uit andere delen van de gemeente. Voor de speelplaats zijn geen nieuwe toestellen nodig. Oude toestellen kunnen worden aangevuld met 'spelaanleidingen', zoals een grondheuvel met rioolpijp, gestapelde boomstammen of een balanceerbalk. Allemaal materiaal dat gratis te verkrijgen is.



Onjuist



Juist

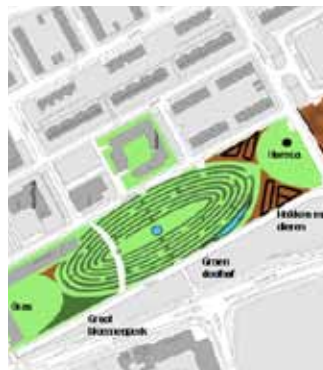


13 ● EEN DOOLHOF OM TE GROEIEN

Een doolhof opgebouwd uit plantenbakken zorgt ervoor dat Passart kan gaan groeien en (op)bloeien. Het doolhof vormt een spannende trekpleister, en in de kweekbakken kunnen bewoners en de kinderen van de naastgelegen school zelf aardbeien, kruiden of tomaten verbouwen. De oogst wordt in het eethuisje verwerkt, in een winkel kunnen de producten worden verkocht. De scholieren leren om iets op te laten groeien en te verzorgen, en krijgen zo respect voor de natuur. Ook groeit de sociale cohesie, want mensen treffen elkaar graag bij de plantenbakken - die ze kunnen huren.

Naast het doolhof komt een plek voor boerderijdieren in hokken. Vrijwilligers en kinderen van de school nemen de verzorging van deze dieren op zich. Midden in het gebied komen een plein en een vijver die via het doolhof of met een loopbrug te bereiken zijn. De loopbrug zorgt ervoor dat de doorgaande route intact blijft. Aan de overzijde van de weg ligt het jongerengedeelte met een chatbox, trapveldje, crossbaan en skate-park. Op strategische plekken staan betonnen wanden die geluidsoverlast tegengaan. Graffitikunstenaars mogen zich hierop uitleven.

Het gebied is openbaar toegankelijk; daarom is sociale veiligheid belangrijk. Door de loopbrug is toezicht van bovenaf mogelijk. Het gebied kan ook 's avonds worden afgesloten. De voorzieningen laten zich na acht jaar weer simpel verwijderen. De loopbrug is makkelijk te demonteren, net als de hokken van de dieren. De kweekbakken worden gemaakt van bamboematten, een tweedehands zeecontainer doet dienst als eethuisje. Zo blijven de kosten binnen de perken.



14 ● PASSART PARADISE

Met Passart Paradise krijgt de wijk er een aangename plek bij. Uitgangspunten zijn: iedereen kan er terecht, bewoners zijn eigenaar, bijna alles is gratis en er is continue verandering. Iedere groep in Passart - jongeren, kinderen en volwassenen - krijgt een eigen stukje toegewezen, naar eigen wensen in te richten en te gebruiken. Gebruikers dragen er ook zelf de verantwoordelijkheid voor. Dit paradijs wordt voor en door bewoners gemaakt; de gemeente doet een stapje terug.

Het Paradijs groeit en ontwikkelt door de jaren heen, afhankelijk van de initiatieven van bewoners en het materiaal dat beschikbaar is. Er is dus geen blauwdruk voor 'Passart Paradise'. Wel zijn al enkele ideeën te noemen die op de plek goed te realiseren zijn.



Een Speeldernis bijvoorbeeld: een avontuurlijke speelplek waar kinderen lekker kunnen klimmen, verstoppen, bouwen en vies worden. Voor jongeren kan, vlakbij het trapveld en de hangplek, aan 'King Pong' worden gedacht waarbij ze zich aan tafeltennistafels vermaken. Volwassenen krijgen alle ruimte in de Paradijs-tuin, waar zij kunnen ontspannen en de mogelijkheid hebben om lekker te tuinieren.

Om Passart Paradise te realiseren wordt jaarlijks een timmerweek georganiseerd. Met materiaal dat lokale ondernemers gratis aanleveren of dat wordt opgeduikeld van Marktplaats, kunnen bewoners hun eigen creaties neerzetten. Uit de kluiten gewassen planten uit particuliere tuinen zijn prima te gebruiken als groenvoorziening. Voor de eerste aanschaf van gereedschap en bijvoorbeeld een tafeltennistafel is een klein budget van de gemeente nodig. Door ook bewoners zelf een bijdrage te laten leveren, blijft het concept de hele periode financieel haalbaar.



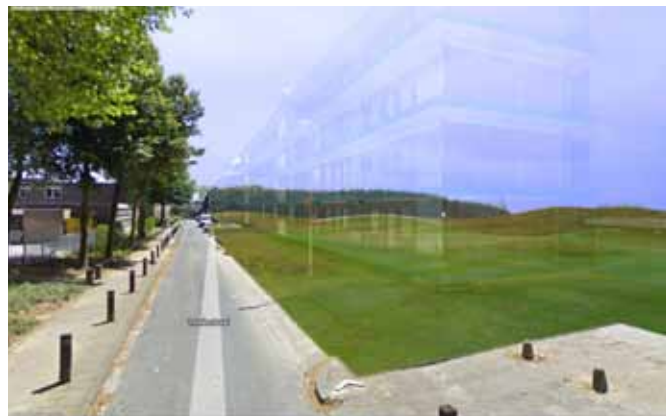
15 ● GEEN BATTLE IN HEERLEN

Drie hectare ruimte in Passart: dat wordt een plek waar kinderen, jongeren en ouderen in hun eigen deel lekker hun gang kunnen gaan, maar ook kunnen integreren.

In het hele gebied komt gras. Door dit groene, licht golvende landschap slingert een voetpad langs de drie verschillende delen van het gebied:

1. De hoek bij de school is bedoeld voor de allerjongsten. Er is een speeltuintje en een geasfalteerd speelveld. In een multifunctionele ruimte is plaats om hutten te bouwen, voor een schooltuintje of een fietscrossbaan.
2. De ouderen krijgen een hoger gelegen stuk toegewezen. Er staan tafels met ingebouwde bordspelen, zoals een schaak- en damspel. Ook kunnen er, met een lichte overkapping over de banken, cursussen gegeven worden.
3. Het grootste gebied gaat naar de jeugd. Een geasfalteerd terrein doet dienst als skateplek of marktterrein. Ook is er een trapveldje en een overdekte hangplek.

Op verschillende plaatsen staan stevige (muziek)koepels. Die vormen een terugkerend element en zijn een prima podium voor optredens, een expositie, om te spelen of te hangen. Per deelgebied richten de bewoners een gebruikersraad op, die activiteiten en initiatieven ontplooit. De gebruikersraden stimuleren ook dat de leeftijdsgroepen met elkaar integreren. Willen de ouderen voetballen? Dan bespreken ze dat met de jongeren. Willen de jongeren gebruik maken van de cursusruimte? Dan overleggen ze met de ouderen. Zo helpen en ontmoeten bewoners elkaar. In het gebied is ruimte voor een patat- of snoepkraam, een draaimolen en meer. Dit zorgt ook voor inkomsten. Verder wordt geld ingezameld, en zijn er vast donateurs te vinden.



16 ● PLAYGROUNDS



Foto's: LEXsample.

Een Playground van de Richard Krajicek Foundation verbindt op een gezonde, actieve manier verschillende groepen bewoners uit de buurt.

Jong en oud, rijk of arm ontmoet elkaar op het sportveld. De Richard Krajicek Foundation wil sporten en spelen namelijk graag toegankelijk maken voor mensen van alle sociale klassen. De Playground is kosteloos voor gemeente en bewoners, en past prima in een meerjarig, tijdelijk gebruik van de locatie in Passart.

Playgrounds zijn kleurrijke sportvelden waar voetbal, tennis, basketbal, volleybal of hockey gespeeld kan worden. Ze zijn ook huf-terproof gemaakt. Bewoners bepalen samen met de mensen van de Foundation wat de beste indeling van het terrein is. Op deze plek in Passart lijkt ruimte genoeg te zijn voor een voetbalveld, een basketbalveld of hockeyveld en vier tennisbanen. Natuurlijk zijn andere variaties mogelijk.

Liggen de velden op hun plaats, dan gaat een groep speelleiders echt met bewoners aan de slag: ze geven sporttrainingen, organiseren toernooien en competities. Ze zorgen ook voor materiaal als tennisrackets en ballen. In de opstartfase mag iedereen uit de buurt voor niets kennis maken met de activiteiten. Daarna worden de begeleiding en organisatie langzaam overgedragen aan de wijk. Wie wil, kan zelfs opgeleid worden tot speelleider.

Om te zorgen voor betrokken van jong en oud in de wijk, is een belangrijke rol weggelegd voor het buurthuis en de basisscholen. Het buurthuis kan bijvoorbeeld prima dienst doen als sportkantine.

17 ● OPENLUCHTTHEATER ALS HART VAN DE BUURT

Een mooi openluchttheater, dat kan het centrum van de buurt worden. Dit theater verbindt mensen met elkaar. Het is er voor iedereen prettig toeven waarbij het kunnen nemen van eigen initiatief voorop staat.

De ruimte van het theater wordt multifunctioneel. 's Zomers wordt er wekelijks een optreden gehouden, georganiseerd door een enthousiaste commissie. Een vaste barbecue met tafels versierd door schoolkinderen, biedt wijkbewoners extra gelegenheid om samen te komen. Door kleine aanpassingen

kunnen deze tafels ook voor andere zaken worden gebruikt, bijvoorbeeld voor tafeltennis of een spelletje schaak.

Er komt ook ruimte voor moestuinen. Hier kunnen bewoners tegen een kleine vergoeding hun eigen groenten verbouwen. Zowel kinderen als jongeren krijgen een eigen plekje. Een sportveld is eenvoudig te realiseren en kan, met slechts wat palen en netten, voor meerdere doeleinden worden gebruikt. Door in de winter een deel van het veld onder water te zetten, kan in tijden van vorst een ijsbaan voor veel plezier zorgen.

Het is belangrijk dat wijkbewoners actief meedoen bij de realisatie van de nieuwe functies.

De gemeente bouwt het openluchttheater samen met bewoners op. De muziekschool en sportverenigingen zorgen voor de organisatie van evenementen zoals een muzieknacht of een voetbaltoernooi.

Inkomsten voor het project komen uit de verkoop van etenswaren, of door schaatsen te verhuren. Ook het verlenen van een vergunning aan de uitbater van bijvoorbeeld een frietkraam brengt geld in het laatje. Bewoners wordt bij evenementen en concerten om een bijdrage gevraagd. Om de drempel laag te houden, blijft die bijdrage bescheiden.



Foto: Cabrio, Soest

18 ● MEERDERE OPLOSSINGEN VOOR EEN BETERE LEEFOMGEVING

Goedkope, gezellige oplossingen, waarmee de leefbaarheid verbetert. Ze maken van Passart een aantrekkelijke plek om te wonen; mensen worden bij elkaar gebracht.

In het buurtcentrum kan iedereen terecht. Ouderen kunnen er klaverjassen, voor jongeren staan er computers, en kinderen kunnen hun creativiteit kwijt tijdens knutselmiddagen. Ook kunnen kleine wedstrijdjes worden georganiseerd. Vrijwilligers gaan deze activiteiten op touw zetten.

Verder worden volkstuintjes aangelegd, die ook als schooltuintje kunnen dienst doen. Ouderen kunnen lekker tuinieren en genieten van de natuur. Voor basisschoolleerlingen is het vaak leuk om in de

tuin te werken. Bovendien krijgen ze zo meer respect voor groen. Het trapveldje behoudt zijn plek. Vooral jongeren kunnen zich hier uitleven. Ook leent het veld zich uitstekend voor buurtfeesten of een sportdag. Jongeren van een sportopleiding kunnen bij het laatste assisteren. Voor de jongere kinderen zouden er speeltoestellen geplaatst kunnen worden. Zo blijft Passart ook een kindvriendelijke buurt. Naast het trapveldje blijft nog voldoende ruimte over voor een skatebaan, een welkome aanvulling voor de jongeren van Passart.

Door af en toe wedstrijden te organiseren waarvoor inschrijfgeld wordt gevraagd, kunnen de kosten van deze plannen worden terugverdiend.



Bron: Istockphoto / Fernig Photography



19 ● PRACHTIG PASSART!

Bewoners van huizen grenzend aan het plangebied krijgen een nieuw, fraai uitzicht: op bloemen- en groentetuinen, een speelterrein en dierenweide.

Het idee achter deze invulling is dat groen een positieve uitwerking op mensen heeft: het geeft rust, levert een taak in de verzorging en brengt hen daarin bij elkaar. Tweede uitgangspunt is dat mensen een plek als aangenaam ervaren als de inrichting past bij hun leeftijd. Daarom zijn er dingen te doen voor zowel jong als oud.

Volwassenen, maar ook schoolkinderen, kunnen aan de slag in de tuinen. Ze gaan de groenten en bloemen uit 'hun' tuinen ook oogsten en verkopen op een zelf georganiseerde markt. Op bankjes bij de tuinen kan iedereen gaan zitten om te genieten van de zon. Ze staan in een kring, wat goed is voor het leggen van contacten, net als het regelmatig samen uitvoeren van (tuin)activiteiten.

Even verderop ligt het trapveldje, waar de jeugd een balletje kan trappen. Kleinere kinderen vinden hun plek in de speeltuin en op het plein, waar de tegels zijn opgesierd met spelletjes als hinkelen of Twister.

Er komt ook een dierenweide. Buurtbewoners maken hier heuvels en leggen grachtjes met houten bruggetjes aan. Er kunnen konijnen, en misschien ook kippen en geitjes rondrennen. Leerzaam en leuk voor kinderen!

Bewoners realiseren alles zoveel mogelijk zelf. Het begint met twee klusweekenden, waarin bewoners bankjes in elkaar zetten, de dierenweide inrichten, de tegels schilderen.

Met gebruik van goedkoop en gratis materiaal, met hulp van stichtingen Petje af en Jantje Beton en met opbrengsten van de markt, is het project te financieren.



Bron: iStockphoto / Richard Clark

20 ● EDUCATIEBOERDERIJ

Met een Educatieboerderij krijgt Passart een gezellige ontmoetingsplek.

Het concept van de Educatieboerderij heeft twee uitgangspunten:

1. Veel mensen weten niet meer waar ons eten vandaan komt;
2. van de omgang met dieren knappen mensen op.

De boerderij biedt onderdak aan echte landbouwdieren zoals koeien en geiten, maar ook aan knuffelhuisdieren zoals konijnen en cavia's. De locatie wordt opgefleurd met fruitbomen en een moestuin. De naastgelegen basisschool neemt de zorg voor de dieren op zich. Dat is heel leerzaam, want veel stadskinderen weten nauwelijks nog 'waar de melk uit het pak in de koelkast vandaan komt'. Boeren uit de omgeving kunnen hierbij assisteren, zeker met bijzondere gebeurtenissen als de oogst of de geboorte van een kalfje.

Op de boerderij kunnen kinderen en ouderen terecht om te knuffelen met de dieren. Aaien en strelen van dieren wekt het gelukshormoon oxytoxine op, blijkt uit wetenschappelijk onderzoek. Het heeft een rustgevend effect, vermindert agressie en angst, en beïnvloedt op een positieve manier hoe mensen met elkaar omgaan. Dieren kunnen ook een goed luisterend oor bieden. De Educatieboerderij wordt zo een waardevolle toevoeging aan een wijk waar ook (jonge) kinderen met problemen wonen.

De Educatieboerderij kan kostendekkend zijn. Fruitbomen en dieren houden hun waarde (hun aantal is zelfs te vermeerderen in de loop der jaren!) dus als de locatie na acht jaar weer vrijkomt, is

er opbrengst uit hun verkoop. Inkomsten worden ook verkregen door de oogst van de boerderij te verkopen: het fruit, de eieren, de groenten. Hiermee is het voer voor de dieren te bekostigen. De houten stallen zijn goedkoop aan te leggen en later ook weer gemakkelijk te verwijderen.



Foto: Marjel Neefjes

21 ● PASSART: GROEI IN HET GROEN

Participatie van bewoners is het sleutelwoord voor een leefbare wijk. Samen een doel realiseren brengt bewoners dicht bij elkaar. Daarvoor zijn verschillende doeleinden en activiteiten denkbaar, zoals een buurtpodium, een theetuin en kinderboerderij. Deze verschillende onderdelen worden in het gebied door paden met elkaar verbonden.

Het buurtpodium is de ideale plek voor het houden van een talentenjacht, een buurtfeest of andere activiteit. De theetuin vormt een aangename plaats voor bewoners die overdag vaak thuis zijn, zoals ouderen. Hier kunnen ze samen of alleen genieten van een kop thee, rust en groen. Drinkjes haalt en betaalt men in een bouwkeet, die fungeert als simpele vorm van onderdak.

Er is ook plaats voor verschillende moestuinen en kunstpleinen. In de moestuinen kunnen bewoners van alles tot bloei laten komen.



Illustratie: Martine Janzen

Dat kan ook op de kunstpleinen: daar komen kunstwerken te staan van schoolkinderen uit de buurt. Ook creatieve wijkbewoners kunnen er hun werk tentoonstellen.

Daarnaast is er ruimte voor een beachvolleybalveld, een kinderboerderij, en een speeltuin. Het trapveld en de hangplek houden hun huidige plaats.

Bewoners organiseren zelf veel activiteiten: ze plannen de sportwedstrijden op het beachvolleybalveld, helpen bij de bouw van het podium en maken het rooster voor de 'dierenvrijwilligers' op de boerderij. Bewonerscommissies runnen de theetuin en coördineren de activiteiten rond de moestuin. Zo blijven de kosten laag. Ook wordt veel gebruik gemaakt van simpele, niet te dure materialen. Uit de verkoop van drankjes komt geld binnen. De gemeente neemt de bankjes en het grind voor wandelpaden voor haar rekening. Dit materiaal kan later elders worden hergebruikt.

22 ● SAMEN MAAR OOK APART

Jong en oud in de wijk gaan samen, maar ook gescheiden van elkaar, genieten van hun nieuwe omgeving. De speeltuin, de hangplek en het trapveldje worden straks omzoomd door een buurttuin en een buurtpark. Zo wordt de jeugd als het ware door de volwassenen 'ingekapseld'. Dit stimuleert de sociale controle in het gebied, wat ook eventueel vandalisme kan beperken.

In de buurttuin is iedereen welkom. Ook flatbewoners die het zonder eigen tuintje moeten stellen, kunnen hier van het buitenleven genieten. De buurttuin wordt ontworpen en aangelegd in overleg met de bewoners. Zij helpen ook met het onderhoud. Een deel is mooi in te richten als schooltuintje.

Vanuit de tuin kunnen ouders direct hun spelende kinderen in de naastgelegen speeltuin in het oog houden. Naast deze speeltuin ligt het trapveldje en een grasveldje. Ze vormen een mooie ontmoetingsplek voor de jeugd waar ze ook lekker kunnen voetballen. Voor de iets oudere jongeren is er een hangplek. Zij kunnen daar hun tijd doorbrengen zonder voor veel overlast te zorgen.

Ten slotte wordt er een buurtparkje aangelegd. Het geeft de buurt een groener karakter. Mensen kunnen er tot rust komen maar er is ook ruimte om eens een buurtfeest te organiseren.

Materiaal zoals schoffels, kruiwagens en schoppen worden door het bedrijfsleven gesponsord. Hetzelfde geldt voor de planten, bloemen, bomen en bankjes en de speeltoestellen. De bedrijven mogen in ruil hiervoor reclame maken.



Bron: 123rf.com / Prudencio Alvarez



23 ● PLEZIERIG WONEN VOOR IEDEREEN

Onze zintuigen vormen de basis van hoe we een plek beleven: is die sociaal veilig bijvoorbeeld? Om de vrijkomende locatie in Passart tot een veilige én gezellige plek te maken, betekent dat er goed rekening moet worden gehouden met die zintuigen.

Heerlijke geuren en kleurrijke materialen spelen een rol. Daarnaast is voldoende toezicht belangrijk, en rommel en geluidsoverlast zijn uit den bozen. Om vandalisme te voorkomen, worden op strategische plekken stripfiguren geschilderd. Die stemmen vrolijk en uit onderzoek blijkt dat het zien van hun getekende ogen, al zorgt voor het gevoel van sociale controle.

Door de bestaande voorzieningen die het al goed doen, te bewaren en aan te vullen, ontstaat een plek met voor elk wat wils. De huidige speeltuin is nog geschikt en krijgt extra speeltoestellen van duurzame materialen of afval, die de speeltuin wat opfrissen. Ook het trapveldje blijft op zijn plek. Direct daarnaast



Bron: 123rf.com / firina

komt de hangplek voor jongeren. Op een wand – of tweedehands bushokje – kunnen jongeren naar hartenlust graffiti spuiten. Door de ingang ontoegankelijk te maken voor auto's wordt overlast voorkomen.

Naast de speeltuin, dicht bij de school, komt een groentetuin. Leerlingen kunnen helpen de tuinen te verzorgen. Door de verbouwde groente in de buurt te verkopen, kan in het onderhoud van de moestuin worden voorzien.

Om alles heen komt een trimbaan, compleet met oefentoestellen en opdrachten. Deze trimbaan wordt gefinancierd uit de opbrengsten van een sponsordag. Een picknickveld leent zich als parkachtige omgeving uitstekend voor een barbecue of een picknick. De tafels en barbecues worden door het buurthuis verhuurd.



24 ● HET LOOPT STORM IN HEERLEN!

Heerlen loopt leeg, maar in Passart gaat het straks storm lopen. Met een stormbaan wordt de wijk levendiger en aantrekkelijker en komt er meer toeloop naar stad.



Bron: de Nationale Beeldbank / LEENVDB

Actief buiten bezig zijn is de laatste jaren sterk in opkomst, denk maar aan de Bootcamp of Street Gym. Het is gezond, en mensen stimuleren elkaar om te bewegen en elkaar te ontmoeten.

De stormbaan wordt het hart van het plangebied: balken, rubberen banden, touwen en metalen rekken maken de baan robuust. Het parcours bestaat uit afzonderlijke onderdelen, opgedeeld naar doelgroep of moeilijkheidsgraad. Een in hoogte variërend hek, opgesierd met groen, sluit de stormbaan af.

Bewoners of studenten van een sportopleiding houden toezicht op de baan. Ze is alleen open bij daglicht. Zo blijft het geheel huf-terproof en worden ongelukken voorkomen.

Het onderhoud is minimaal, want een beetje verwildering doet niets af aan de functionaliteit van de stormbaan. De kosten kunnen verder worden gedrukt door bewoners ook actief bij het onderhoud te betrekken. De woningcorporatie kan hun inzet misschien belonen via een korting op de huur.

Ook kunnen er prima betaalde activiteiten georganiseerd worden, zoals bootcamp-trainingen en bedrijfsuitjes. Dit maakt de aanleg van de baan rendabel. In het gebied is ook ruimte voor horeca, die betaalbare maaltijden aanbiedt.

De stormbaan geeft wijkbewoners de mogelijkheid om negatieve energie op een positieve manier kwijt te raken. Ze geeft ook mensen met weinig financiële middelen de gelegenheid om lekker te sporten.

25 ● WERELDPARK

Onwetendheid over elkaars achtergrond kan ervoor zorgen dat mensen niet nader tot elkaar komen. Een Wereldpark gaat daar verandering in brengen. Passart wordt daarmee een kleurrijke wijk waar mensen op een mooie plek kunnen ontspannen en met elkaar in contact kunnen komen.

Een wandelpad kronkelt dwars door het plangebied en voert de wandelaar langs allerlei werelddelen en landen met verschillende culturen. Elk deel langs de route verwijst naar een specifiek land, krijgt een eigen vlag en een informatiebord met interessante weetjes. Elk land heeft zijn eigen kenmerkende inrichting. Bij Nederland staat er bijvoorbeeld een kunstuin met grote bloemen van hout, een speeltuin en een cafetaria voor een lekker balletje gehakt. Turkije krijgt een fontein met een mozaïek, een Turks

winkeltje, en een gebedsruimte. In Marokko komt een draaimolen met kamelen te staan en een verkleedkast met traditionele kleding. In Duitsland staat een buitenpiano en kunnen bezoekers smullen van 'Kaffee und Kuchen'. Amerika wordt de plek voor de jeugd, met sportveldjes en een hangplek. Voor Frankrijk worden bekende gebouwen in het klein nagebouwd. Ouderen kunnen er Jeu de Boules spelen. België wordt opgesierd met Manneken Pis en een glijbaan in de vorm van Belgische friet.

De begroeiing in het gebied is laag, zodat goed overzicht mogelijk blijft. Er komen betonnen bankjes, die bestand zijn tegen vandalisme. Het plan wordt financieel mogelijk door private investeerders aan te trekken in ruil voor reclame, en door buurtbewoners als vrijwilliger te laten meedraaien.



Bron: iStockphoto / Antonio



26 ● POWER OF LIFE: GEEFT PASSART ENERGIE

Power of Life verwijst naar de levensweg die bewoners van Passart doorlopen. Hun bijzondere verhalen, prestaties, ervaringen en eigenschappen vormen de basis voor de inrichting van de locatie en geven anderen inspiratie.

Er komt een reeks huisjes, de 'powerhouses'. Bovenop elk powerhuisje worden individuele bewoners uit de wijk met hun eigen bijzonderheid in het zonnetje gezet. De volgorde is van jong naar oud; daarmee ontstaat een echte levenslijn van bewoners. Afhankelijk van wie in de spotlight staat, krijgt ieder powerhouse een inrichting als meetingpoint voor een specifieke doelgroep.

De drijvende kracht achter de Power of Life zijn partnerships tussen bewoners en externe organisaties. Betrokken bedrijven

openen in de powerhuizen die aansluiten bij hun doelgroep twee tot vier weken lang een pop-up versie van hun organisatie. In acht jaar tijd is plaats voor een grote diversiteit aan diensten, producten, kunst, cultuur, kennis, en meer. Dit maakt dat de omgeving steeds in beweging is.

Het energiebedrijf Nuon zorgt voor de 'echte' power. Als expert op het gebied van duurzame projecten voorziet het bedrijf alle powerhouses van zonnepanelen. Zo wordt Power of Life een duurzame, afwisselende en motiverende omgeving voor elke doelgroep. Door partnerships is het concept financieel aantrekkelijk en robuust. Deelnemende bedrijven profiteren door de PR-waarde van het project.



Powerhouses: levenslijn en meetingpoint

27 ● PARK PASSART

In het kleurrijke Park Passart kan iedereen, individueel of samen, een kavel huren voor twee, vier of acht jaar. Niet alleen bewoners, maar ook bedrijven of instellingen vullen stukjes van het park in.

In Park Passart blijven de drie bestaande voorzieningen behouden. Jongeren richten de kavel tussen de hangplek en speeltuin in. Zij kunnen zo een geheel eigen bedrage aan het gebied leveren. Tussen de speeltuin en de straat komt een ontmoetingsplaats waar bezoekers van het park wat kunnen drinken of eten.

De rest van de kavels vullen de huurders zelf in. Zo ontstaat een mengelmoes van terreintjes, wat iedereen een reden geeft om het park te bezoeken. De gemeente kan op een van de kavels een speciaal infopunt inrichten, waar de woningbouwvereniging informatie geeft over haar plannen. Een museum zoals het Mijnerkersmuseum leert bewoners iets over hun eigen omgeving. Poppodium Nieuwe Nor uit Heerlen en James Jetlag Kunstprojecten richten een creatieve kavel in. Zo weten de wijkbewoners door een bezoek aan Park Passart wat er allemaal speelt in Heerlen. De basisschool houdt op haar kavel een aantal dieren. Bewoners starten een moestuintje. Het winkelcentrum biedt producten aan.

Deze bottom-up benadering vergroot de betrokkenheid van wijkbewoners bij hun omgeving en bevordert de sociale cohesie. Samenwerking tussen bewoners en andere partijen binnen én buiten de wijk is belangrijk. Zij kunnen de ontmoetingsplek sponsoren of bijvoorbeeld een buurtbarbecue mede mogelijk maken. Kosten voor het groen, de ontmoetingsplaats, een projectleider, promotie en verwijdering van de kavels, komen uit verhuur van de kavels en van sponsoring.



Onder: kunstwerk van James Jetlag in de Heerlense wijk Mezenbroek



foto: Saskia Bottenberg

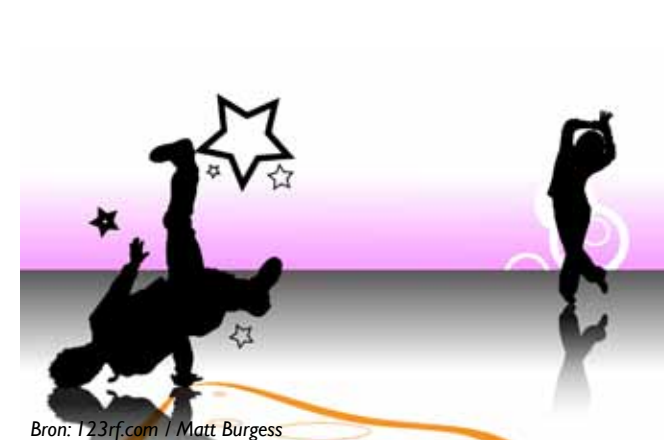
28 ● KUNSTZINNIG PASSART

Kunst prikkelt de zintuigen. Kunst is leuk – soms simpelweg een vorm van vermaak – leerzaam en werkt bevrijdend. Mensen kunnen er hun gevoel in kwijt en hun verhaal mee vertellen. Daarom kan het één van de succesvolle speerpunten worden om de leefbaarheid van Passart verder te vergroten.

In Kunstzinnig Passart worden mensen samen gebracht, gestimuleerd en geholpen om (samen) hun eigen kunst te maken. Een aantal kunstenaars, zowel professioneel als nog in opleiding, neemt – vrijwillig – de leiding op zich door in verschillende sessies met de bewoners aan de slag te gaan. Dit gebeurt bij voorkeur buiten, zodat iedereen kan zien wat er gebeurt. Er zijn allerlei vormen denkbaar: van het schilderen van vuilnisbakken door kinderen en

het maken van kunst met oud schroot, tot fotografie, film, muziek, theater, cabaret en dans. Er is voor elk wat wils. De workshops kunnen iedere week gehouden worden of op projectbasis. Aan het eind van een sessie richten de deelnemers een tentoonstelling van eigen gemaakt werk in, of geven een toneel-, muziek- of dansoptreden. Zo raken andere wijkbewoners ook enthousiast. Dat maakt de wijk steeds mooier en leefbaarder.

De kans is klein dat de kunst die gemaakt is door buurtbewoners, wordt vernield. Eventueel kan het worden opgeslagen in het buurthuis. De verkoop van kunstwerken en sponsoring van het initiatief door bedrijven brengt geld in het laatje. Hiervan kan het benodigde materiaal worden gekocht. Na acht jaar is het eenvoudig om met het project te stoppen – of elders door te gaan!



Bron: 123rf.com / Matt Burgess



29 ● PASSART MET PASSIE

Wanneer het gaat om passies of talenten als koken of muziek, kunnen mensen zich écht in iets verliezen. De nieuwe inrichting van het gebied gaat daarom volop ruimte bieden aan activiteiten die inspelen op de passies en kwaliteiten van de inwoners.

De manier waarop dat precies gebeurt vloeit ook voort uit twee andere elementen die belangrijk zijn: onderwijs en vraag-gestuurde activiteiten.

Onderwijs speelt een belangrijke rol om jonge mensen positief te stimuleren en negatieve ontwikkelingen tegen te gaan. Kinderen en jongeren hebben bijvoorbeeld steeds minder contact met natuur. Daarom wordt er in het gebied ruimte beschikbaar gesteld voor natuurprojecten voor scholen. Door jongeren te prikkelen, kunnen onder toezicht oog van de school leuke, betrokken projecten ontstaan. Subsidie kan voor financiering zorgen.



Bewoners weten zelf het beste waar zij behoefte aan hebben. Hun vraag is daarom bepalend voor de inrichting van het gebied. Via een website of een ideeënbus kunnen bewoners daarom hun ideeën aandragen. Zo wordt optimaal gebruik gemaakt van alle kennis en ervaring die zij in huis hebben, en wordt de afstand tussen overheid en burgers kleiner.

Bovenal komen activiteiten tot ontplooiing waarvoor ook daadwerkelijk intrinsieke motivatie aanwezig is van de mensen die ze uitvoeren. Bedrijven kunnen initiatiefnemers meehelpen deze activiteiten tot een succes te maken, bijvoorbeeld in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit maakt de activiteiten ook financieel haalbaar.

Ook bekende personen, zoals een voetballer of tv-kok, kunnen gevraagd worden hun steentje bij te dragen aan dit passie-project.



30 ● HEERLEN! ☺

Dat iedereen in de stad en wijk zegt: 'Heerlen! 😊' (= we zijn trots en blij), dat is de ambitie voor de invulling van de locatie.

Vijf uitgangspunten bij de nieuwe inrichting zijn dan ook:

- Trots zijn.
- Geschikt voor alle generaties.
- Sociale cohesie en gevoel van eigenaarschap.
- Slimme combinatie van publiek en privaat.
- Totaalconcept dat in delen opbouwbaar is.

Het trots zijn op de wijk wordt letterlijk visueel gemaakt via drie publieke delen: 'Heerlen' is een omheind stuk tijdelijke natuur waar dieren grazen en ouderen met hun kinderen kunnen wandelen. Het uitroepteken is de hangplek. Aan de buitenkant daarvan loopt een sloot met bruggen die te smal zijn voor

auto's. Jongeren houden hier toezicht en verdienen een zakcentje als niets wordt vernield. Het 'gezicht' is een gebied voor kinderen. Aan de buitenzijde ligt een vijver, er is een speelgebied en er komen kinderbadjes.

Daarnaast zijn er vier deelgebieden met private kavels. Een deel is het creatieve gebied. Iedereen kan bij de gemeente een plan indienen voor een tijdelijke invulling (een springkussen, een kerstbomenbos) en dat na toewijzing uitvoeren. Bordjes laten zien wie de eigenaar is, zodat de kans op vandalisme klein blijft. Verder is er een bloemen- en een groentegebied, wat voor een fraai (uit)zicht zorgt. Het derde gebied blijft deels publiek, bijvoorbeeld ingevuld als stadsstrandje, om zicht op de hangplek te behouden. In de rest kunnen ook bloemen of groenten komen. Geprobeerd kan worden provinciaal of rijksgeld te vinden. Het werken met studenten houdt kosten laag. Daarnaast wordt gezocht naar uitbaters.



3 I ● PROJECT BURGERPARTICIPATIE PASSART

Het concept ‘Burgerparticipatie Passart’ is eenvoudig: behoud datgene dat werkt en laat de rest van de invulling over aan buurtbewoners. Daarmee wordt daadwerkelijk tegemoet gekomen aan behoeften en wensen in de wijk.

Om te beginnen krijgt de moestuin, de succesvolle, tijdelijke bestemming in 2011, een vervolg. Ook de chatbox en het trapveldje worden in stand gehouden; de jongeren in de wijk hebben grote behoefte aan een eigen plek, en die vinden ze daar. Aan het trapveldje kunnen nog extra sportfaciliteiten worden toegevoegd, en een zogenoemde ‘Muurkrant’: een muur waarop jongeren vrij graffiti mogen spuiten. Zo’n vrije zone blijkt vandalisme met graffiti te verlagen. Bovendien maakt de buurt duidelijk dat er echt serieuze aandacht is voor de jongeren.



Bron: 123rf.com / Sergey Chernov



De ruimte die overblijft krijgt de functie van multifunctioneel plein. Er wordt een ideeënbox geopend; bewoners kunnen via deze box zelf initiatieven aandragen voor tijdelijke evenementen op dit plein. Vooral welkom zijn activiteiten waarbij bewoners een handje meehelpen, zoals een buurtbarbecue. Met ondersteuning van wijkmanagers en wijkcommissies kunnen bewoners namelijk veel zelf organiseren. Dat is ook de kracht van dit concept: bewoners zijn nauw betrokken bij het bedenken van initiatieven, bij het samen kiezen van de meest veelbelovende, en bij het uitvoeren van de initiatieven. Dit zorgt voor draagvlak voor wat er in het gebied gebeurt en voor een sterke sociale cohesie en sociale controle. Bovendien blijven de kosten beperkt en kan het concept gemakkelijk elders worden voortgezet.

OVERZICHT VAN INZENDINGEN

1. Saynzo Osinga (NOV'82 Architecten)	Bomen groeien, mensen bloeien	p. 24
2. Marie-Anne van Stam	BOOM	p. 26
3. Lieke van Gaalen	Het Kookcafé	p. 28
4. Bernd Peeters	Nieuwe energie voor Passart!	p. 30
5. Madeleine Borthwick	Social market	p. 32
6. Sanne Devens	Het ontmoetingspark	p. 34
7. Jobke Heiblom	Passart: De doe-het-zelf-wijk	p. 36
8. Marko Koops	Blanco platform	p. 38
9. Heleen de Goeij	aMaze: Graandoolhof in de stad	p. 40
10. Daan Lans	3 stappen naar een betrokken wijk	p. 41
11. Merle Rodenburg	Tijdelijk bestemmen: Een permanente verandering	p. 42
12. Anne Copier	Participatiepark Passart	p. 43
13. Paul Swinkels	Een doolhof om te groeien	p. 44
14. Tim van de Laar	Passart Paradise	p. 45
15. Thijs-Jan Gerbrands	Geen battle in Heerlen	p. 46
16. Jasper van der Dussen	Playgrounds	p. 47
17. Daniël van Dort	Openluchttheater als hart van de buurt	p. 48
18. Benthe Westerik	Meerdere oplossingen voor een betere leefomgeving	p. 49
19. Marloes Klein	Prachtig Passart!	p. 50
20. Fien Dekker	Educatieboerderij	p. 51
21. Evita Back	Passart: Groei in het Groen	p. 52
22. Ben Kleukers	Samen, maar ook apart	p. 53
23. Maartje Pustjens	Passart, plezierig wonen voor iedereen	p. 54
24. Birgit Couwenberg	Het loopt storm in Heerlen!	p. 55
25. Alcione Spoor	Wereldpark	p. 56
26. Pieter Sneepe	Power of Life: Geeft Passart energie	p. 57
27. Ruud Tjepkema	Park Passart	p. 58
28. Thomas Swierts	Kunstzinnig Passart	p. 59
29. Colin Seijdel	Passart met passie	p. 60
30. Hinke Maaïke Dankert	Heerlen! ☺	p. 61
31. Nadir Koudsi	Project Burgerparticipatie Passart	p. 62

COLOFON

Prachtplek in Passart is een uitgave van:

Gemeente Heerlen
Postbus 1
6400 AA Heerlen
T 045 560 50 40
I www.heerlen.nl



en

InnovatieNetwerk
Postbus 19197
3501 DD Utrecht
T 070 378 56 53
I www.innovatienetwerk.org



Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie nam het initiatief tot en financiert InnovatieNetwerk.

Uitgave: januari 2012

Dit boekje wordt uitgegeven naar aanleiding van een bewoners-bijeenkomst, een Summer School en een Battle of Concepts. De ideeën in dit boekje weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs de visie van de gemeente Heerlen of InnovatieNetwerk.

De Battle of Concepts werd uitgeschreven via Battle of Concepts BV, Utrecht.
www.battleofconcepts.nl

Productie

Miranda Koffijberg, Communicatiebureau de Lynx

Teksten

Lotty Nijhuis (op basis van aangeleverde concepten),
Communicatiebureau de Lynx

Vormgeving

Annemarie Wijmenga en Mariëtte Boomgaard,
Communicatiebureau de Lynx

Beeld

Alle beeld is afkomstig van deelnemers en inzenders of van
Communicatiebureau de Lynx, tenzij anders vermeld in
bijschriften.

Drukwerk

Lecturis, Eindhoven

Bindwerk

Patist, Den Dolder



Gemeente Heerlen



InnovatieNetwerk

Grensverleggend in Agro en Groen

